

Герберт УЕЛЛС

МІСТЕР СКЕЛМЕРСДЕЙЛ У ЧАРІВНІЙ КРАЇНІ

— У цій крамниці, — сказав лікар, — можна побачити чоловіка, який побував у чарівній країні.

— Дурниці! — кинув я і озирнувся на ту крамницю.

Це була звичайнісінька сільська крамничка, вона ж і пошта, з-під даху тягся телеграфний дріт, перед входом були виставлені щітки й оцинковані відра, у вікні — черевики, сорочки, консерви.

Я помовчав, а тоді попросив:

— Розкажіть мені цю історію.

— Сам я про нього нічого не знаю, — відповів лікар. — Звати його Скелмерсдейл. Сільський неотеса, та й годі. Але тут усі впевнені, що це — суцця правда.

Невдовзі я знов повернувся до нашої розмови.

— До пуття я нічого не знаю, — сказав лікар. — Не знаю і знати не хочу. Якось я перев'язував йому зламаний палець, — неодружені грали в крикет проти одружених, — і тоді вперше й почув ту побрехеньку. Ось і все. Але з цього ви бодай можете судити, з чим я маю тут до діла. Веселенька робота — втовкмачувати в голови тутешнім людям принципи сучасної санітарії!

— Ще б пак! — поспівчував я, і він заходився розповідати, як у Боунамі збиралися лагодити каналізацію.

Я вже давненько помітив, що наші діячі охорони здоров'я заклопотані переважно такими проблемами. І знов висловив йому якнайщиріше співчуття, а коли він назвав мешканців Боунама віслюками, я додав, що вони "віслюки виняткові". Та лікар і після цього не вгамувався.

Через деякий час, десь наприкінці літа, я завершував трактат про духовну патологію, — мені здається, писати його ще важче, ніж читати, — і непереборне бажання усамітнитись десь у закутку знов привело мене до Бігнора. Поселився я в одного фермера і невдовзі, шукаючи тютюну, натрапив на ту ж таки сільську крамничку. "Скелмерсдейл!" — згадав я і ввійшов.

За прилавком стояв невисокий, але стрункий молодик, білявий, рум'яний, очі голубі, зуби дрібні й рівні. В око мені впали його повільні рухи. Нічого особливого я в ньому не помітив, хіба тільки трохи сумуватий вираз на обличчі. Він був без піджака, в підгорненому фартусі, за невеличким вухом стримів олівець. На чорному жилеті звисав золотий ланцюжок від годинника, на ланцюжку теліпалася зігнута пополам гінея.

— Більш нічого не бажаєте, сер? — промовив він, схилившись над моїм рахунком.

— Ви містер Скелмерсдейл? — відверто спитав я.

— Так, сер, — відповів він, не підводячи очей.

— А це правда, що ви побували в чарівній країні?

Він звів на мене погляд, зсунув брови, і на його спохмурнілому обличчі проступило роздратування.

— Годі про це! — різко кинув він, якусь мить вороже дивився мені в очі, а тоді знову схилився над рахунком.

— Чотири... шість із половиною шилінгів, — сказав він нарешті. — Дякую, сер.

Ось за яких несприятливих обставин я познайомився з містером Скемерсдейлом.

Але потім мені все ж таки пощастило завоювати його довіру, хоч це й коштувало неабияких зусиль. Удруге я побачив його в сільському шинку, куди заходив після вечері пограти в більярд і перемовитися кількома словами з людьми — вдень я їх старанно уникав, що було дуже на користь моїй роботі. Правдами й неправдами я вмовив Скемерсдейла зіграти зі мною партію в більярд, а тоді завів із ним розмову. І зрозумів, що про чарівну країну краще не забалакувати. Про все інше він говорив добродушно, залюбки і, здавалося, нічим не відрізнявся від решти людей. Та щойно мова заходила про ту країну, він одразу хмурився: це була тема вочевидь заборонена. Лише один раз я чув, як при ньому хтось натякнув у більярдній про його пригоди, але то був якийсь наймит, упертий селяк, що програв Скемерсдейлові. Скемерсдейл зробив кілька дуплетів підряд, а це, як на бігнорську мірку, було явище незвичайне.

— Та вже ж! — кинув його супротивник. — Це вам допомогли ваші феї!

Скемерсдейл хвилю мовчки дивився на хлопця, потім шпурнув києм і вийшов з більярдної.

— Чого ти до нього причепився? — дорікнув задираці якийсь поважний дідок, що з приємністю спостерігав гру.

З усіх боків почулося несхвальне бурчання, і самовдоволена посмішка зникла з обличчя дотепника.

Я вирішив скористатися нагодою.

— Що це у вас за жарти про якусь чарівну країну? — запитав я.

— Ніякі це не жарти, молодому Скемерсдейлові не до жартів, — промовив поважний дідок, надпивши зі своєї склянки.

Приземкуватий рожевоощокий чоловічок виявився, однак, балакучішим.

— Люди кажуть, сер, — озвався він, — що феї вкрали Скемерсдейла до себе під Олдінгтонський пагорб і протримали його там цілих три тижні!

Тепер усіх, хто був у більярдній, наче прорвало. Досить лише одній вівці ступити крок, як за нею посуне ціла отара. Одне слово, невдовзі я вже знав, хоч і в загальних рисах, про Скемерсдейлові пригоди. Колись, до того, як оселитися в Бігнорі, він служив у такій самій крамничці в Олдінгтон-Корнері. Саме там воно й сталося. Якось Скемерсдейл вирушив проти ночі на Олдінгтонський пагорб і зник на три тижні, а коли повернувся, то "манжети його були чистісінькі, неначе він щойно вийшов за поріг", а кишені набиті порохом та попелом. Він був похмурий, пригнічений, довго не міг прийти до тями, і ніяк не можна було в нього допитатися, де він пропадав. Одна дівчина з Клептонхілла, з якою Скемерсдейл був заручений, намагалася від нього про все довідатися, але він уперто мовчав, до того ж, як вона висловилася, "навіював нудьгу", і через це вона йому невдовзі відмовила. А потім Скемерсдейл необачно комусь прохопився, нібито побував у чарівній країні й хоче туди знов. І коли про це всі дізналися й по-сільському безцеремонно почали над ним підсміюватись, він раптом звільнився й утік від глузувань та перегудів до Бігнора.

Але про те, що ж усе-таки сталося з ним у чарівній країні, не знала жодна душа. Люди в шинку торочили казна-що — одне слово, хто в тин, хто в ворота. Одні казали те, інші — те. Розбалакували про це насмішкувато й недовірливо, але я бачив, що насправді вони були ладні повірити багато чому. І я вирішив висловити розумну зацікавленість і цілком обгрунтований сумнів:

— Якщо та чарівна країна під Олдінгтонським пагорбом, то чого ж ви її не відкопаєте?

— А я що кажу?! — підхопив молодий наймит.

— Не один уже брався під тим пагорбом копати, — похмуро зауважив поважний дідок. — То той спробує, то той... Та тільки жоден із них не має чим похвалитися.

Їхня одностайна, хоч і невиразна, віра на мене подіяла. Я відчував: тут щось не те. І це ще дужче розпалювало мою цікавість, мене розбирала нетерплячка довідатися, що ж там усе-таки сталося. Але розповісти про це могла тільки одна людина — сам Скелмерсдейл. І я взявся за неймовірно важке завдання: згладити перше несприятливе враження, яке я справив на нього, й домогтися, щоб він сам, з власної волі заговорив зі мною відверто й нічого не приховуючи. Я мав тут, сказати б, одну соціальну перевагу: я був не простий сільський мешканець. На вдачу я чоловік привітний, нічого нібито не роблю, ходжу в твідових куртках і бриджах, і в Бігнорі мене, певна річ, прийняли за художника, а там, хоч як це дивно, художника цінують незмірно вище, ніж продавця з бакалійної крамниці. А Скелмерсдейл, як і взагалі багато людей його прошарку, — неабиякий сноб; спалахнувши, він тоді кинув мені: "Годі про це!" — але то було вже після того, як я вивів його з терпіння. Та, я певен, він і сам потім шкодував про це, і я знаю, йому дуже до вподоби, коли всі бачать, як ми з ним удвох походжаємо по селу. Минув час, і він досить охоче погодився зайти до мене випити чарочку віскі й покурити. Ось тоді мені й сяйнув щасливий здогад: тут не обійшлося без сердечної драми. І я, знаючи, як люди щирістю відповідають на щирість, розповів йому силу-силенну цікавих і повчальних випадків зі свого життя, вигаданих і справжніх. І коли Скелмерсдейл зайшов до мене, якщо не помиляюсь, утретє, то після третьої чарки, коли я розказав йому, приплівши чимало сентиментальних подробиць про одне досить скороминуще захоплення своєї юності, крига скресла. Під впливом моєї розповіді містер Скелмерсдейл нарешті відкрив мені душу.

— Зі мною вийшло те саме, — сказав він. — В Олдінгтоні. В цьому й усе диво. Спершу мені було наче й байдуже, то тільки вона страждала... А потім усе стало навпаки, та було вже пізно...

Я стримався й не став розпитувати далі. Тоді Скемерсдейл натякнув іще дещо, і невдовзі мені стало ясно, як божий день, що йому просто нетерпеливиться побалакати про свої пригоди в чарівній країні — про ті самі пригоди, про які з нього так довго не можна було витягти жодного слова. Як бачите, моя хитрість удалася: потік щирості своє зробив. Скемерсдейл уже не побоювався, що я, як усі чужі люди, не повірю йому й почну з нього глузувати. Він побачив у мені можливого повірника. Його охопила нетерплячка показати, що й він багато чого в житті зазнав і пережив, і він уже не міг нічого з собою вдіяти.

Спочатку він, звісно, ходив околяса. Мені так і кортіло запитати про все навпрямець і дістатись нарешті до самої суті, але я боявся, що своєю покvapністю все зіпсую. Аж після того, як ми посиділи ще кілька разів і я цілком завоював його довіру, мені вдалося помалу почути від нього дуже багато, аж до найменших подробиць. По суті, я вислухав, і не раз, майже все, що містер Скемерсдейл, оповідач досить поганенький, узагалі міг розказати. Отже, я підступаю до історії його пригод і розповідатиму все до ладу.

Сталося воно насправді чи це був сон, гра уяви, якась дивна галюцинація — не скажу. Але я ні на мить не припускаю думки, що містер Скемерсдейл усе вигадав. Цей чоловік глибоко, щиро вірить, що це справді діялося саме так, як він розповідає. Він явно не здатний брехати так послідовно, вигадувати такі деталі. Йому вірять простодушні, але водночас і досить метиковані сільські жителі, і це ще один доказ його правдивості. Скемерсдейл вірить — і поки що ніхто не зумів похитнути його віру. Щодо мене, то я більш не маю чого додати на підтвердження історії, яку тут переказую. Не в тому я вже віці, коли переконують чи щось доводять.

Як запевняє містер Скемерсдейл, він заснув якось годині о десятій вечора на Олдінгтонському пагорбі. Цілком можливо, що це було в Іванову ніч, а може, на тиждень раніше чи пізніше, він про це не замислювався. Стояв тихий ясний вечір, сходив місяць. Я не полінувався тричі видертися на той пагорб після того, як вивідав у містера Скемерсдейла його таємницю, а одного разу пішов туди навіть у літні сутінки. Щойно вплив місяць, і все, мабуть, мало такий самий вигляд, як тієї ночі... Юпітер у своїй гордовитій величі ярів над місяцем, а на півночі й північному заході небо зеленіло й сяяло. Голий, похмурий пагорб здалеку чітко вимальовувався на тлі неба, але біля підніжжя там густі зарості, і поки я підіймався, численні кролики, що шмигали, мов тіні, або й зовсім невидимі в темряві, вискакували з кущів і стрімголов пускалися навітки. А над самою вершиною, на цьому відкритому місці, дзвінко гули хмаровища комарів. Пагорб, мені здається, — штучна споруда, могильник якогось доісторичного вождя, і нікому, мабуть не щастило знайти для поховання кращого місця, звідки відкривалися б такі неозорі простори. Пасмо горбів тягнеться на схід до Гайта, за ним видніється Ла-Манш, і там, миль за тридцять, а то й далі, блимають, гаснуть і знову спалахують яскравим білим світлом маяки Грі Не та Булоні. А на захід, як на долоні, — вся звивиста долина Вілда — її видно до самого Гіндгеда й Лейт-хілла; на півночі долина Стауера розтинає крейдяні гори, що сягають безкінечних пагорбів за Вайєм. Поглянеш на південь-Ромнейські мочарі простягаються біля ваших ніг, десь посередині Дімчерч, і Ромні, й Лінд, Гастінгс на горі і далеко-далеко, там, де Істборн здійсмається до Біч Хед, знову громадяться в серпанку пагорби.

Ось тут і блукав Скемерсдейл, зажурений своїми сердечними незгодами. Йшов він, як сам казав, "не розбираючи стежки", а на вершині вирішив сісти й подумати про свою біду та образу. І, сам того не помітивши, заснув. Заснув і опинився в полоні фей.

А такий засмучений він був через сварку з дівчиною із Клемтон-хілла, своєю нареченою. Фермерська донька, розповідав Скемерсдейл, з "вельми шанованої родини" — пара для нього найкраща, годі й сумніватися. Але й дівчина, й жених були надто молоді і, як воно завжди

буває в такому віці, ревниві, вкрай нетерплячі, сповнені безглузлого прагнення шукати в другому самі довершеності, — життя й досвід, на щастя, скоро від цього виліковують. Чому вони, власне, посварились, я не знаю. Може, вона сказала, що любить, коли чоловіки носять гамаші, а він того дня був без гамашів, а може, він сказав, що їй до лиця інший капелюшок, — одне слово, хоч би з чого та пересварка почалася, вилилась вона в безглузду лайку й завершилася взаємними докорами та слізьми. І Скемерсдейл, мабуть, зовсім занепав духом, коли заплакана дівчина пішла, наговоривши йому образливих порівнянь і заявивши, що взагалі ніколи його не кохала й що тепер між ними нарешті все скінчено.

Ця сварка не йшла йому з голови, і в гірких роздумах він піднявся на Олдінгтонський пагорб, довго там сидів, поки його хтосьна-чому зморив сон.

Прокинувся Скемерсдейл серед надивовиж м'якої трави — він зроду такої не бачив, — у затінку під густими деревами, крони яких геть закривали небо. У чарівній країні неба, мабуть, узагалі ніколи не видно. За весь час, поки він там був, йому тільки один раз і випало побачити зірки, — тієї ночі, коли феї танцювали. І, мені здається, це було навряд чи в самій чарівній країні — скоріше всього феї водили хороводи в порослій комишем та рогозом низині, неподалік від Смізької залізничної колії.

Однак під тими деревами було ясно, серед листя і в траві поблискували численні світлячки, дрібні й дуже яскраві. Містер Скемерсдейл перетворився в зовсім крихітного чоловічка — це було перше, що він усвідомив, а потім він побачив довкола цілу юрбу створінь, ще менших від себе. Скемерсдейл чомусь зовсім не здивувався й не злякався, а тільки вмовився зручніше в траві й протер очі. А круг нього юрмилися веселі ельфи: він заснув у їхніх володіннях, і вони перенесли його до чарівної країни.

Я так і не допитався в Скемерсдейла, які ж ті ельфи на вигляд. Мова в нього бліда, невиразна, він зовсім не спостережливий і майже не запам'ятав подробиць. Одягнені вони були нібито в щось дуже легеньке

й гарне, але то був не шовк, не вовна, не листя й не пелюстки квітів. Ельфи стояли навколо нього й чекали, поки він прокинеться зовсім, а прогалиною, немов алеєю, осяяною світлячками, до нього йшла з зіркою на чолі Королева фей, головна героїня його спогадів і розповідей. Дещо про неї розпитати мені все ж таки пощастило. На ній було прозоре зелене одіння, тонку талію охоплював широкий сріблястий пояс. Кучеряве, відкинуте з чола волосся було не скуйовджене, але місцями вибивалися неслухняні пасма; голову прикрашала невеличка корона з однією-однісінькою зіркою. З рукавів часом виглядали білі руки, а вгорі сукня, мабуть, була трохи відкрита, бо в своїх розповідях Склмерсдейл згадував про те, яка гарна у феї шия і підборіддя. Білу ший обвивало коралове намисто, на грудях була коралово-червона квітка. Пухкенькі, як у дитини, щічки й підборіддя, очі карі, блискучий і ясний, щирий і ніжний погляд із-під рівних брів. З цих деталей видно, як глибоко закарбувався в його пам'ять образ тої дівчини. Він хотів іще щось висловити, але в нього нічого не вийшло. "Вона якось так ішла..." — проказав він кілька разів, і я уявив собі її рухи, що випромінювали стриману радість.

І з нею, з цим чарівним створінням, містер Склмерсдейл, її бажаний гість і обранець, вирушив у найзаповітніші куточки тої країни. Фея зустріла його привітно й лагідно — повернула до нього своє осяйне личко й легенько потисла йому обома руками долоню. Адже десять років тому Склмерсдейл був, видно, досить привабливий юнак. А потім фея, певно, взяла його за руку і повела прогалиною, що вся іскрилася світлячками.

Важко було зрозуміти, звичайно, із туманних і невиразних описів містера Склмерсдейла, де він побував і що побачив. Бліді уривки спогадів тьмяно малюють нам незвичайні місцини й забави, лужки, де збиралося багато фей, "якісь мухомори, що від них лилося рожеве сяйво", дивовижні наїдки — він тільки й міг про них сказати: "От якби ви їх скуштували!", чарівні звуки ("немовби з музичної скриньки") — вони линули від трепетних квіток. Був там і широкий луг, де феї каталися верхи і їздили одна з одною наперегони "на кузьках". Проте важко сказати, що мав на увазі містер Склмерсдейл під словом "кузьки" —

може, якихось личинок, чи коників, чи дрібних жучків, які не даються в руки нам. В одному місці дзюркотів струмок і цвів величезний жовтець, там феї в спекотні дні разом купалися. Довкола серед мохів гралися, танцювали, пестили одне одного крихітні створіння. Нема сумніву в тому, що Скеммерсдейл припав королеві фей до серця, як нема сумніву й у тому, що юнак твердо поклав собі вистояти перед спокусою. І ось настав час, коли фея, сидючи з ним у затишній місцині на березі струмка ("там дуже пахло фіалками"), освідчилася йому в коханні.

— І коли вона підсіла ближче, така ніжна, славна, й узяла мене за руку, і тихо-тихо зашепотіла до мене, я, знаєте, таки мало не втратив розум.

Схоже на те, що містер Скеммерсдейл, на жаль, надто довго "не втрачав розуму". Вони сиділи на березі струмка, пахли фіалки, прекрасна фея була поруч, але містер Скеммерсдейл розумів, "звідки вітер віє", як він висловився, і тому делікатно натякнув, що має наречену.

А перед цим фея казала йому, що ніжно його кохає, що він миліший їй за всіх юнаків там, на землі, і вона виконає будь-яке його бажання, навіть найзаповітніше.

І містер Скеммерсдейл — він, певно, уперто відводив погляд від її губенят, які промовляли ці слова, — відповів, що хотів би мати сякий-такий капітал, бо хоче, мовляв, відкрити власну крамничку. Я ніби бачу трохи здивований вираз її карих очей, що про них Скеммерсдейл стільки мені розповідав. Але фея, мабуть, усе збагнула й заходилася детально розпитувати, яка ж у нього буде крамниця, і весь час "отако всміхалася". Тож йому й довелося розповісти все про Міллі та їхні заручини.

— Геть усе? — перепитав я.

— Все, — відповів містер Скеммерсдейл. — І хто така, і де живе, і все-все про неї. Так наче мене щось примусило розповідати правду.

— Ти матимеш усе, що схочеш, — сказала Королева фей. — Вважай, що твоє бажання виконано. І гроші в тебе будуть, як тільки схочеш. А тепер ти повинен мене поцілувати.

Містер Склмерсдейл прикинувся, ніби не почув її останніх слів, і сказав, що вона дуже добра. І що він навіть не заслужив такої доброти. І...

Королева фей раптом присунулася до нього ближче й прошепотіла: "Поцілуй мене!"

— І я, дурень, послухався, — зітхнув містер Склмерсдейл.

Поцілунок поцілунку різниця, і цей, мабуть, був зовсім не схожий на гучні вияви ніжності, які йому дарувала Міллі. У цьому поцілунку було щось чаклунське, і від тої хвилини все, безперечно, перемінилося. Принаймні про цю подію Склмерсдейл розповідав найдетальніше, Я намагався уявити собі, як воно було насправді, відтворював у голові з плутанини натяків і жестів ту чарівну картину, але хіба я можу описати, яке м'яке світло просотувалося крізь крони дерев, яке все було прекрасне, дивовижне, як таємниче й бентежно мовчав казковий ліс! Королева фей знов і знов розпитувала його про Міллі: і яка вона, й чи дуже гарна, і таке інше. Здається, на запитання, чи вона вродлива, містер Склмерсдейл відповів: "Нічогенька!" Потім — а може, то було іншим разом — Королева фей розповіла йому, що коли він спав при місяці, вона побачила його й покохала, і його перенесли до чарівної країни, і вона мріяла, не знаючи ще про Міллі, що, може, й він її покохає. "Та коли вже ти не можеш мене покохати, — промовила вона, — то побудь зі мною хоч трохи, а тоді ти повинен повернутися до своєї Міллі". Так вона казала, а Склмерсдейл уже був закоханий у неї, але ж хіба цей тугодум зійде зі свого шляху! Я уявляю, як він сидить у дивному заціпенінні серед небаченої краси й усе товче про свою Міллі, і про крамничку, яку хоче завести, і про те, що потрібні кінь та віз... І ці безглузді балачки тривали між ними з дня на день. Я ніби навіч бачу цю крихітну чарівницю, вона ні на крок не відходить від нього, все

намагається його розважити, але вона надто безтурботна, щоб зрозуміти, як тяжко йому на душі, і надто закохана, щоб його відпустити. А він, усе ще в полоні земних клопотів, ні на мить із нею не розлучається й нічого довкола не помічає — такий захоплений своїм новим дивовижним почуттям. Важко, знаєте, просто неможливо розповісти словами про осяйну красу маленької феї, красу, що світилася в незграбній і плутаній розповіді бідолашного Скемерсдейла. Мені принаймні вона сяяла чистим блиском крізь хащі неоконкретних фраз, як світлячок у столоченій траві.

Так минуло, мабуть, чимало днів, і містер Скемерсдейл багато чого побачив; один раз феї навіть танцювали при місяці й вели хорів на лузі біля Сміза. Та ось усьому настав кінець. Королева фей привела його до великої печери, освітленої "таким червонястим світлом від лампадки"; там стояли одна на одній скрині, сяяли чаші та золоті шкатулки і — тут уже містер Скемерсдейл помилитися не міг! — лежали цілі купи золотих монет. Серед цих скарбів клопоталися невеличкі гноми; вони вклонилися й відійшли вбік. Королева фей раптом обернулася до нього, і очі в неї заблищали.

— Ну ось, — мовила вона, — ти зробив мені ласку й довгенько побув зі мною... Тепер я тебе відпущу. Ти повинен вернутися до своєї Міллі. Ти повинен вернутися до своєї Міллі, і зараз... Бачиш, я про свою обіцянку не забула — тут тобі дадуть золота.

— І їй ніби здавило щось у горлі, — сказав містер Скемерсдейл. — А я стою і відчуваю... — Він торкнувся рукою до грудей. — Наче все в мене отут завмерло. Блідну, тремчу, а сказати нічого не можу. Сказати мені навіть тоді було нічого.

Він замовк.

— Та-ак, — озвався я.

Описати цю сцену йому було не до снаги. Я довідався тільки, що на прощання фея поцілувала його.

— І ви нічого не сказали?

— Не сказав, — відповів містер Склмерсдейл. — Стояв, як дурне теля. Знаєте, вона тільки оглянулась один раз — сама усміхається, а в очах сльози. Я добре бачив. Потім вона пішла, а вся ота дрібнота забігала, заметушилася коло мене, і тицяють мені золото в руки, запихають у кишені, за шию... І скрізь-скрізь.

Й аж коли Королева фей зникла, містер Склмерсдейл усе зрозумів і усвідомив. Він раптом заходився розкидати золото, яким його обдаровували, й закричав, що йому нічого не треба.

— "Не хочу я вашого золота! — кажу. — Я його не заслужив. Я залишаюся. Мені треба побачитися з Королевою фей іще раз". Кинувся був за нею, а вони не пускають мене. Атож, упираються своїми рученятами мені в груди, штовхають назад. І все тицяють мені золото, поки воно вже почало висипатися з кишень і випадати з рук. "Не хочу я вашого золота! — кажу їм. — Я тільки хочу ще раз побачитися з Королевою фей!"

— І побачились?

— Ні. Дійшло до бійки.

— А потім? Ви її все ж таки побачили?

— Ні. Коли я їх порозкидав, її вже ніде не було.

Містер Склмерсдейл кинувся шукати фею. Він біг залитою червонястим світлом печерою, потім довгим склепінчастим переходом, поки опинився посеред похмурого темного пустища, де роїлися мандрівні

вогні. А довкола, глузуючи, танцювали ельфи, і гномики з печери гналися за ним із повними пригорщами золота; вони сипали йому вслід те золото й кричали: "Оце тобі її кохання і її золото! Оце тобі її кохання і її золото!"

Коли Скелмерсдейл почув ці слова, його охопив неймовірний страх, що всьому кінець, і він заходився голосно кликати її на ім'я, а тоді раптом пустився бігти від входу до печери схилом униз, пробираючись крізь колючі кущі терну й шипшини, і все гукав її й гукав... А ельфи танцювали круг нього, щипали його й дряпали, але він нічого не помічав, і мандрівні вогні роями вилися над головою, кидалися йому в обличчя, а гномики тупотіли ззаду і обсипали його золотом від Королеви фей. Він біг, а за ним гналося це незвичайне юрмище, збиваючи його з дороги, і він то провалювався по коліна в болото, то спотикався об переплетене товсте коріння і раптом зачепився ногою за один із коренів і впав...

Він упав ницьма, потім перекинувся на спину — і ту ж мить побачив, що лежить на Олдінгтонському пагорбі, а довкола — жодної живої душі, тільки зірки над головою.

Містер Скелмерсдейл, за його словами, відразу сів, відчуваючи, що змерз; усе тіло його залякло, а одяг був вологий від роси. Займався блідий світанок, повіяв прохолодний вітрець. Спершу Скелмерсдейл подумав був, що все це йому привиділося в якомусь дивному сні, але потім він сягнув рукою до кишені й побачив, що там повно попелу. Сумніву не було: це чарівне золото, яким його обдарували. Скелмерсдейл відчував, що весь пощипаний, подряпаний, хоч на ньому не було жодного сліду.

Отак несподівано містер Скелмерсдейл повернувся із чарівної країни в світ людей. Йому здавалося спочатку, що минула тільки одна ніч, та, прийшовши до крамниці в Олдінгтон-Корнері, він зрозумів, що, на загальний подив, його не було цілих три тижні!

— Ох і намучився ж я тоді! — зітхнув містер Скелмерсдейл.

— Чому?

— Треба ж було щось людям казати. Вам, сподіваюся, ніколи не доводилося пояснювати отакого?

— Не доводилося, — відповів я.

Якийсь час він ще розводився про те, хто там що казав. Тільки одного ім'я не згадав.

— А Міллі? — нарешті запитав я.

— Мені, правду кажучи, й бачити її не хотілося, — відповів Скелмерсдейл.

— Вона, мабуть, змінилася?

— Все змінилося. Змінилося назавжди. Всі поставали, знаєте, такі здоровенні, незграбні. І якісь горласті! А часом, бувало, коли сходило сонце, то аж очі мені різало!

— А Міллі?

— Мені й бачити її не хотілося.

— А коли все ж таки побачили?

— Якось зустрів її в неділю, з церкви йшла. "Де це ти пропадав?" — питає. А я бачу — буде сварка. Мені, власне, байдуже — сварка то й сварка. Я Міллі мовби не помічаю, хоч вона стоїть поруч і звертається до мене. Так наче її й немає. Збагнути не міг — чого вона мені колись в око впала? Іноді, коли довгенько її не бачив, ніби все знов поверталось. А

тепер, як зустріну, то враз немовби та, інша, прийде й заступить її... Та й Міллі не дуже побивалася.

— Заміж вийшла? — спитав я.

— За кузена, — відповів містер Скемерсдейл і якийсь час. пильно роздивлявся візерунок на скатерці.

Коли він нарешті заговорив, було очевидно, що від першого кохання не зосталося й сліду; наша розмова відродила в його серці образ Королеви фей. І він знов почав розповідати про неї. Скемерсдейл відкрив мені незвичайні секрети, дивні любовні таємниці, але розповідати тут про них було б зрадою. Та ось що вражало мене в цій історії найбільше: сидить невеличкий чепурний продавець із бакалійної крамниці, щойно розповів про свої пригоди, на столі перед ним чарка віскі, в руці — сигара, і чи це від нього я чую гіркі признання, нехай уже й притупився той біль, про невтішну тугу, про душевні муки, що гризли його в ті дні?..

— Я не міг їсти, — розповідав він. — Не міг спати. В замовленнях робив помилки, неправильно давав покупцям решту. День і ніч думав тільки про неї. І так тужив, так тужив!.. На крилах полетів би!.. Господи! Як я хотів до неї!.. Майже кожен вечір ходив на Олдінгтонський пагорб, нерідко і в дощ. Обійду пагорб раз, іще раз, усе блукаю, блукаю і кличу їх, прошу, щоб упустили мене. Кличу... А сам мало не плачу. Сам на себе не схожий, наче розумом стерявся. Все повторював, що винен. А в неділю і вдень туди біг, у сонячну днину і в дощову, хоч і знав не згірше від вас, що нічого там удень не знайду. А ще намагався там заснути.

Він замовк і відпив віскі.

— Все намагався там заснути, — провадив він, і я ладен запрягти, що губи в нього тремтіли. — Скільки разів я намагався там заснути! І знаєте, сер, не міг. Жодного разу. Я думав, якщо там засну, то, може,

щось і вийде... Але й сидів там, і лежав, а заснути не міг. Тільки все думав і тужив. Тужив... Я пробував...

Він тяжко зітхнув, одним духом допив віскі, несподівано встав і, пильно й несхвально розглядаючи дешеві олеографії на стіні біля каміна, заходився застібати піджака. З нагрудної кишеньки в нього виглядав невеличкий записник у чорній обкладинці, куди він щодня занотовував замовлення. Скелмерсдейл застебнувся на всі ґудзики, поплескав себе по грудях і раптом обернувся до мене.

— Що ж, — мовив, — мені пора.

У погляді, в усьому його образі прозиало щось таке, чого він не міг виразити словами.

— Забалакавсь я, — промовив він уже на порозі, всміхнувся хворобливою усмішкою і зник з моїх очей.

Така історія пригод містера Скелмерсдейла в чарівній країні, як він розповів її мені сам.

© УЕЛЛС Герберт. У безодні: Оповідання. — К.: Веселка, 1988. — 312 с. ("Пригоди. Фантастика").

© ЛОГВИНЕНКО О. П., переклад з англійської, 1988.